

ЕКОНОМІКА І УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

УДК 338.1:[330.3+654.1]

DOI: <https://doi.org/10.37734/2409-6873-2021-2-2-2>

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ СТІЙКІСТЮ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМСТВА

С. С. БІРБІРЕНКОкандидат економічних наук, доцент,
Державний університет інтелектуальних технологій і зв'язку**В. М. ОРЛОВ**доктор економічних наук, професор,
Державний університет інтелектуальних технологій і зв'язку**Н. С. ЛУНГУЛ**магістрантка,
Державний університет інтелектуальних технологій і зв'язку

Анотація. *Мета статті* полягає в обґрунтуванні концептуальних засад формування стратегічного управління економічною стійкістю телекомунікаційного підприємства, яке функціонує в умовах ризиків і невизначеності. **Методика дослідження.** *Методи дослідження:* індукції та дедукції, порівняння, систематизації та узагальнення, аналізу і синтезу, стратегічного аналізу. **Результати.** *Запропоновано формування стратегічного управління економічною стійкістю телекомунікаційного підприємства з позицій внутрішньої політики (на засадах запровадження механізму забезпечення економічної стійкості, формування й управління фінансовими потоками і управління зовнішніми та внутрішніми впливами) і зовнішньої політики (на засадах запровадження механізму управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства) з постійно діючим локальним механізмом контролю за рівнем економічної стійкості. Практична значущість результатів дослідження.* Використання на практиці концептуальних засад дасть змогу суттєво підвищити результативність стратегії забезпечення економічної стійкості телекомунікаційного підприємства.

Ключові слова: організаційно-економічний механізм, економічна стійкість, стратегічне управління, телекомунікаційне підприємство, ризики і невизначеність, пандемія COVID-19.

Постановка проблеми в загальному вигляді та зв'язок із найважливішими науковими чи практичними завданнями. Економічна стійкість сучасного телекомунікаційного підприємства об'єктивно характеризується як основа забезпечення перспективних можливостей його стабільного функціонування і ефективного розвитку. Особливої актуальності економічна стійкість телекомунікаційного підприємства набуває у сучасних умовах транзитивної економіки України, наявність рецесивних і стагнаційних процесів у якій зумовлюється кризою, спричиненою світовим розповсюдженням коронавірусної інфекції COVID-19. Саме тому сучасний менеджмент розглядає забезпечення економічної стійкості як ключовий орієнтир під час оцінювання і здійснення управління в умовах ризиків і невизначеності, який спрямований на досягнення найкращого результату. Доцільність і переваги використання такої спрямованості зумовлюються умовами, за яких, за наявності належного рівня економічної

стійкості, здійснюється стійкий розвиток телекомунікаційного підприємства, що є кінцевою, генеральною метою стратегічного управління [1]. Однак наявність пандемії коронавірусу загострює і посилює розвиток світової економічної кризи, що для сучасних телекомунікаційних підприємств зумовило певну проблему відсутності дієвого механізму управління економічною стійкістю.

Окрім того, зазначена проблема загострюється через стабільне погіршення очікувань топ-менеджменту українських підприємств сфери зв'язку та інформатизації відносно визначення часу, кількості місяців (років) до кінця економічної кризи, спричиненої пандемією COVID-19.

Вищевикладене визначає принципову специфіку управління економічною стійкістю телекомунікаційного підприємства в умовах ризиків і невизначеності, яка полягає, по-перше, у необхідності структурованої діяльності, тобто в межах відповідного механізму управління підприємством, а по-друге, не визначатиметься достовір-

ною ефективністю без належного оцінювання. За таких умов отримані в ході оцінювання дані сприятимуть максимально повному дотриманню особливо важливих принципів управлінської взаємодії. Здійснити зазначене оцінювання можливо за допомогою комплексу збалансованих показників. Таким чином, виникає необхідність у розробленні концептуальних засад формування організаційно-економічного механізму управління економічною стійкістю телекомунікаційного підприємства, яке функціонує в умовах ризиків і невизначеності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Категорія «стійкість» є об'єктом пильної уваги багатьох дослідників у різноманітних сферах науки (зокрема, у математиці, фізиці, економіці, медицині, біології, психології, хімії), що пояснюється необхідністю вивчення функціонування складних систем та їхніх складників. На мікрорівні методологія вивчення економічної стійкості підприємств як відкритих систем сьогодні характеризується сталим розвитком у загальному вигляді і висвітлена у великій кількості наукових праць як українських учених, так і зарубіжних, до яких відносяться: О.В. Ареф'єва, С.Т. Пілецька, Л.В. Фролова, Т.В. Кореніцина, С.М. Анохін, О.Б. Моргулець, К.В. Шевріна, В.Л. Іванов, Я.С. Ларіна, С.А. Тхор, К.В. Слупян, О.С. Харитонова, Н.І. Оксанич, С.В. Лотоцька, А.Б. Олейник, Н. Фабер, Ш. Шальтеггер, Е.Дж. Мюррей та ін. Проаналізувавши усі зазначені праці, можна зробити висновок, що наукова категорія «економічна стійкість підприємства» розглядається вченими лише з позицій зовнішніх і внутрішніх впливів, і тільки у декількох працях зазначені впливи охарактеризовані як глобальні, з масштабністю світового рівня, якою нині є пандемія коронавірусної інфекції COVID-19. Також, на нашу думку, вченими більше уваги приділяється вивченню причин і наслідків пандемії, не акцентуючи при цьому уваги на необхідності розроблення концептуальних засад управління економічною стійкістю постраждалих економік.

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою статті є обґрунтування концептуальних засад формування стратегічного управління економічною стійкістю телекомунікаційного підприємства, яке здійснює свою діяльність у сучасних умовах ризиків і невизначеності.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Ураховуючи те, що протягом останніх років телекомунікаційні підприємства України здійснюють свою діяльність в умовах дефіциту фінансових ресурсів для забезпечення не лише економічного зростання, а й операційної діяльності, фінансовий стан зазначених підприємств зумовлюється наявністю ризиків і невизначеності, що спричинено впливом на економічну

стабільність держави й усього світу коронавірусної інфекції COVID-19. Умови ризиків і невизначеності, у яких нині функціонують телекомунікаційні підприємства, зумовили наявність кризових процесів в економіці країни, нестабільність політичного становища, прогалин і помилок у фінансовій політиці країни, що, своєю чергою, призвело до диспропорцій у системі розширеного відтворення, зниження конкурентоспроможності послуг на внутрішніх і зовнішніх ринках, зниження інвестиційної привабливості. Наведене вище зумовлює необхідність чіткого розуміння впливу ризиків і невизначеності на економічну стійкість телекомунікаційного підприємства та запровадження необхідних заходів щодо управління нею на підприємстві.

Базуючись на попередніх авторських дослідженнях трактування категорії «організаційно-економічний механізм управління підприємством», пропонуємо авторське визначення організаційно-економічного механізму стратегічного управління економічною стійкістю телекомунікаційного підприємства в умовах ризиків і невизначеності, яке зводиться до такого: це динамічний структурний складник загальної системи управління, яка, з одного боку, є засобом із забезпечення виконання управлінських функцій відносно досягання цілей і виконання стратегічних завдань із розвитку телекомунікаційного підприємства, мінімізації наслідків прояву ризиків і невизначеності на засадах врахування специфічних особливостей самого підприємства та його бізнес-оточення, а з іншого – у разі абсолютного зниження рівня економічної стійкості підприємства – засобом проведення відповідних оздоровчих процесів і процедур у рамках чинного законодавства.

Головною метою організаційно-економічного механізму стратегічного управління економічною стійкістю телекомунікаційного підприємства в умовах ризиків і невизначеності є забезпечення відповідного належного рівня економічної стійкості, який досягається завдяки максимальному використанню усіх видів потенціалу для забезпечення оборотним капіталом у достатньому обсязі на впровадження оздоровчих заходів.

Передбачається, що формування зазначеного механізму відбувається в процесі проходження трьох стадій: проектування, впровадження і рефлексії [1].

У силу того, що функціонування підприємства незалежно від впливів ризиків і невизначеності має бути спрямоване на забезпечення достатності оборотним капіталом не лише для усунення наслідків негативних впливів, а й для стратегічного розвитку, організаційно-економічний механізм стратегічного управління економічною стійкістю повинен характеризуватися комплексністю, тобто до його складу

мають входити локальні механізми, дія кожного з яких має спрямовуватися на підвищення ефективності впровадження комплексної системи стратегічного управління економічною стійкістю телекомунікаційного підприємства.

Стратегічне управління економічною стійкістю телекомунікаційного підприємства з позицій внутрішньої політики підприємства здійснюється за допомогою таких основних локальних механізмів, як механізм забезпечення економічної стійкості телекомунікаційного підприємства, механізм формування і управління фінансовими потоками телекомунікаційного підприємства та механізм управління зовнішніми і внутрішніми впливами.

Стратегічне управління економічною стійкістю з позицій зовнішньої політики телекомунікаційного підприємства запроваджується на засадах дії механізму управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства.

Постійно діючий локальний механізм контролю над рівнем економічної стійкості функціонує як на рівні зовнішньої, так і на рівні внутрішньої політики телекомунікаційного підприємства на всіх стадіях його життєвого циклу.

З одного боку, це самостійний механізм, дія якого спостерігається в процесі ухвалення управлінського рішення, що є стратегічно важливим на будь-якому етапі життєвого циклу підприємства, а з іншого – це механізм підвищення ефективності функціонування основних локальних механізмів.

В умовах ризиків і невизначеності система організації контролю на телекомунікаційному підприємстві є особливо важливою, оскільки саме контролю відводиться певна регулятивна роль щодо стратегічного управління економічною стійкістю підприємства на всіх етапах його життєвого циклу [2].

Основним локальним механізмом є механізм забезпечення економічної стійкості телекомунікаційного підприємства, оскільки правильно вибрана стратегія економічної стійкості є ефективним механізмом стратегічного управління економічною стійкістю, адже на її засадах здійснюється моделювання науково-технічного, фінансово-економічного, організаційного та кадрового потенціалів підприємства. Також на проєктувальній стадії здійснюється вибір структури та інструментів забезпечення економічної стійкості телекомунікаційного підприємства, формування його ресурсного забезпечення, розроблення локальних механізмів управління на основі планування і прогнозування.

Стратегічне управління економічною стійкістю телекомунікаційного підприємства має на меті розв'язання певних ключових завдань, серед яких головним є розроблення варіантів із мобілізації фінансових ресурсів у таких обсягах, які б давали змогу впроваджувати оздоровчі заходи,

необхідні для усунення негативних впливів ризиків і невизначеності з метою забезпечення належного рівня економічної стійкості. Також важливим завданням є розроблення ефективної політики формування й управління фінансовими потоками на телекомунікаційному підприємстві з метою сприяння ефективності необхідних заходів для забезпечення економічної стійкості [3; 4].

Стратегічне управління економічною стійкістю телекомунікаційного підприємства формується на засадах встановлення об'єкта, процесів, учасників його формування і реалізації, дії певних механізмів, за допомогою яких забезпечується досягнення цілей у межах заданих обмежень, викликаних ризиками і невизначеністю, і за допомогою фінансових ресурсів сприяє координації інших функціональних стратегій. Сутність вибраної стратегії економічної стійкості розкривається через її функції, які зумовлюються функціями фінансів підприємства: організаційною, ресурсозабезпечення, розподільною, інформаційною, антикризовою, оптимізацій, адаптивною та контрольною.

На стадії впровадження формуються інформаційно-аналітичні блоки, основне призначення яких зводиться до оцінювання економічної стійкості підприємства. Оцінювання здійснюється на засадах використання комплексу збалансованих показників. Не менш значимим елементом цієї стадії є реалізація механізму прогнозування економічної стійкості телекомунікаційного підприємства. Саме на отриманих даних зазначених механізмів здійснюється розроблення і прийняття управлінських рішень відносно коригування (за необхідності) вибраної стратегії розвитку. Зазначене коригування здійснюється на основі моніторингу змін показників економічної стійкості телекомунікаційного підприємства, яке функціонує в умовах ризиків і невизначеності.

На стадії рефлексії відбувається визначення рівня економічної стійкості телекомунікаційного підприємства. Також формується система низки індикаторів, за допомогою яких можна констатувати зниження рівня економічної стійкості, що підлягає певній діагностиці. Безумовно, усі етапи підлягають контролю, що дасть змогу у кінцевому підсумку визначити й оцінити ефективність реалізації задіяних механізмів. Таким чином, безперервне оцінювання економічної стійкості телекомунікаційного підприємства автоматично стає ключовим складником організаційно-економічного механізму стратегічного управління економічною стійкістю, який представлено на рис. 1. Слід зазначити, що всі етапи стратегічного управління економічною стійкістю телекомунікаційного підприємства дають змогу оперативно адаптуватися до мінливих умов зовнішнього середовища і орієнтовані на безперервне отримання прибутку з можливістю його підвищення у перспективі.

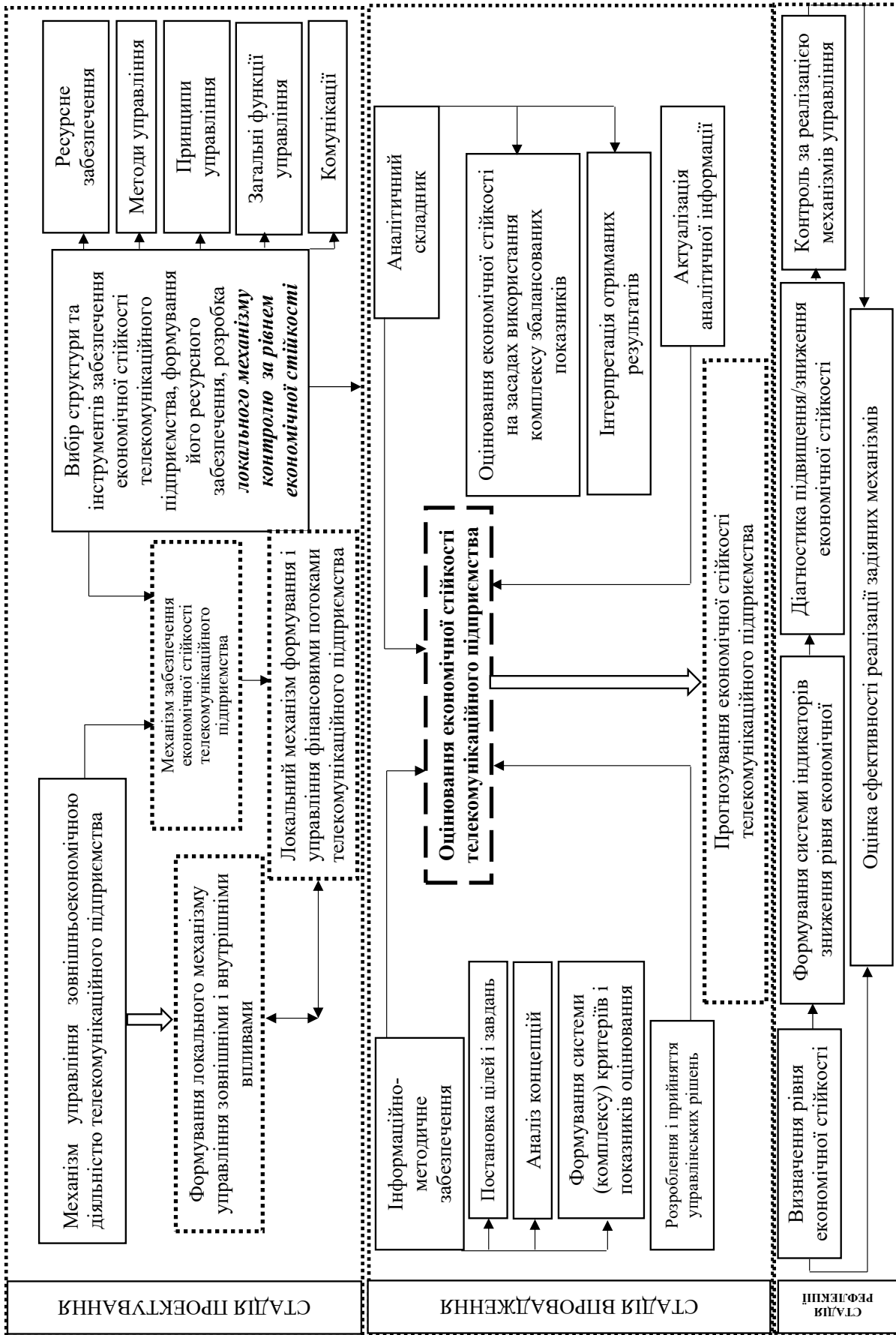

Рис. 1. Організаційно-економічний механізм стратегічного управління економічною стійкістю телекомунікаційного підприємства

Кожний окремий локальний механізм необхідно розглядати як системну сукупність організаційних і економічних елементів, які характеризуються власними формами управлінського впливу на економічні та організаційні складники комплексної системи стратегічного управління економічною стійкістю підприємства з метою усунення впливів ризиків і невизначеності, мінімізації впливів кризових процесів зовнішнього середовища та забезпечення, відновлення або підвищення рівня економічної стійкості підприємства.

Пропонується розгляд структури організаційно-економічного механізму стратегічного управління економічною стійкістю телекомунікаційного підприємства більш детально, на засадах аналізу ключових категорій.

До структурних складників локального механізму стратегічного управління економічною стійкістю телекомунікаційного підприємства відносяться:

- організаційний складник;
- економічний складник;
- цілі управління;
- функції управління;
- індикатори управління.

Організаційний складник виявляє суб'єкт стратегічного управління економічною стійкістю телекомунікаційного підприємства в умовах ризиків і невизначеності, якими виступають відповідальні менеджери зі стратегічного управління підприємством (згідно з організаційною структурою підприємства), які на засадах застосування певних методів управління безпосередньо впливають на об'єкт управління.

Вихідними компонентами для формування механізму управління виступають об'єкт управління та мета трансформації його становища. У цьому контексті об'єкт управління, що визначається функціонуванням економічного складника, – це наявність і негативні впливи ризиків і невизначеності зовнішнього середовища.

Мета управління – забезпечення достатнього обсягу оборотних коштів для мінімізації наслідків впливів ризиків і невизначеності та забезпечення, відновлення або підвищення рівня економічної стійкості телекомунікаційного підприємства.

Функції управління організаційно-економічного механізму є певним відображенням функцій комплексної системи стратегічного управління економічною стійкістю телекомунікаційного підприємства на засадах визначення індивідуальної мети.

Індикаторами управління виступають кількісні обчислення досягнення цілей, а вибір індикаторів управління регулюється ключовими економічними показниками ефективності діяльності телекомунікаційного підприємства. Як індикатори

управління слід вибирати стандартні економічні показники ефективності діяльності телекомунікаційного підприємства залежно від мети організаційно-економічного механізму.

Досягнення ефективності організаційно-економічного механізму базується на методологічному підході, який характеризується відповідними напрямками і стадіями його реалізації, що сприяє застосуванню особливих, властивих цьому підходу методів та важелів.

Суб'єкт управління, визначений організаційним складником, чинить безпосередній вплив на об'єкт управління на засадах використання таких компонентів, як:

- організаційно-управлінське забезпечення;
- програмно-технічне забезпечення;
- кадрове забезпечення;
- нормативно-правове забезпечення;
- інформаційне забезпечення.

Як і загальна система управління, кожний окремий локальний механізм стратегічного управління економічною стійкістю телекомунікаційного підприємства характеризується наявністю об'єкта (ризиків і невизначеність) та суб'єкта управління (відповідальні менеджери зі стратегічного управління) економічною стійкістю телекомунікаційного підприємства, перебігом цільових процесів управління на засадах використання методологічного підходу, вибором інструментів і методів управління, створенням адаптивної системи коригувань та виправлень і зворотного зв'язку.

Зважаючи на вищевикладене, можемо констатувати, що формування організаційно-економічного механізму стратегічного управління економічною стійкістю телекомунікаційного підприємства базується на наукових підходах до організації управлінських рішень і є складною системою, яка функціонує у певному економіко-правовому оточенні, притаманному саме телекомунікаційному підприємству.

Запропонований організаційно-економічний механізм стратегічного управління економічною стійкістю телекомунікаційного підприємства в умовах ризиків і невизначеності найбільш ґрунтовно відображає інформативне наповнення щодо змін у загальній системі управління за допомогою взаємодії механізму контролю і нормативно-правового регулювання, наявності економічних зв'язків, які є відображенням трансформації економіки та оцінкою потенціалу підприємства на всіх стадіях його бізнес-розвитку [5].

Висновки із зазначених проблем і перспективи подальших досліджень у поданому напрямі. Вищезазначене на засадах системного впровадження і використання дає змогу отримати синергетичний ефект та досягти головної мети механізму стратегічного управління економічною стійкістю телекомунікаційного підприємства.

Запропонований механізм стратегічного управління економічною стійкістю телекомунікаційного підприємства характеризується комплексністю і системністю та представлений взаємодією різних за функціональним призначенням локальних механізмів, що сприяє істотному розширенню стратегічних потенційних можливостей щодо його практичного застосування; його основне призначення полягає у впровадженні і сприянні забезпеченню стратегії економічної стійкості в площині її розроблення з урахуванням впливів, зумовлених наявністю ризиків і невизначеності у зовнішньому середовищі телекомунікаційного підприємства.

Розроблений організаційно-економічний механізм стратегічного управління економічною стійкістю телекомунікаційного підприємства в умовах ризиків і невизначеності має певні відмінності від існуючих у наукових і спеціальних дослідженнях аналогів, оскільки враховує:

– впливи ризиків і невизначеності зовнішнього середовища, зумовлені розповсюдженням коронавірусної інфекції COVID-19;

– можливість запровадження локальних організаційно-економічних механізмів стратегічного управління економічною стійкістю телекомунікаційного підприємства залежно від орієнтації зовнішньої і внутрішньої політики та етапу бізнес-розвитку телекомунікаційного підприємства, ступеню впливу ризиків і невизначеності; трансформацій у нормативно-правовому просторі;

– можливість запровадження у вигляді окремих механізмів із контролю за рівнем економічної стійкості.

Перспективою подальших наукових досліджень є обґрунтування методологічних аспектів формування концепції стратегічного управління економічною стійкістю телекомунікаційного підприємства, яке функціонує в умовах ризиків і невизначеності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Birbireno S., Yevtukhova S., Chepeliuk M., Kravchenko T. & Melnyk L. Conceptual fundamentals of organizational and economic mechanism formation of economic sustainability management of a telecommunication enterprise. *RISUS – Journal of Innovation and Sustainability*. 2021. Vol.12. № 3. P. 76–86.
2. Кухарук А. Особливості стратегічного управління економічною стійкістю підприємств. *Підприємництво та інновації*. 2018. № 6. С. 68–75.
3. Пілецька С.Т. Методологія антикризового управління економічною стійкістю авіапідприємств : дис. ... докт. екон. наук : 08.00.04. Київ, 2014. 791 с.
4. Соловійов І.О., Юрченко А.Ю. Стратегічні орієнтири забезпечення економічної стійкості борошномельних підприємств. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. 20. С. 564–567.
5. Birbireno S. The impact of uncertainty on the economic stability of business entities. *Economic and business administration development: scientific currencies and solutions* : Abstracts I International scientific-practical conference, Kyiv, 2020. Kyiv : National Aviation University, 2020. P. 14–15.

REFERENCES

1. Birbireno S., Yevtukhova S., Chepeliuk M., Kravchenko T. & Melnyk L. (2021) Conceptual fundamentals of organizational and economic mechanism formation of economic sustainability management of a telecommunication enterprise. *RISUS – Journal of Innovation and Sustainability*. Vol.12. No. 3. pp. 76–86.
2. Kukharuk A. (2018) Osoblyvosti stratehichnoho upravlinnia ekonomichnoiu stiikesti u pidpriemstv [Feature sofstrategicmanagement of economics tability of enterprises]. *Entrepreneurship and innovation*, vol. 6, pp. 68–75 [in Ukrainian].
3. Piletska S.T. (2014) Metodolohiia antykrizovoho upravlinnia ekonomichnoiu stiikestiu aviapidpriemstv [Methodology of crisis management of economic stability of airlines]. *Doctor's thesis*. Kyiv: National Aviation University [in Ukrainian].
4. Soloviov I.O., Yurchenko A.Iu. (2017) Stratehichni oriientyry zabezpechennia ekonomichnoi stiikesti boroshnomelnykh pidpriemstv [Strategic guidelines for ensuring the economic sustainability of flour mills]. *Global and national economic problems*, vol. 20, pp. 564–567 [in Ukrainian].
5. Birbireno S. (2020) The impact of uncertainty on the economic stability of business entities *Economic and business administration development: scientific currencies and solutions* : Abstracts I International scientific-practical conference, Kiev, 2020. Kyiv: National Aviation University. pp. 14–15.

С. С. Бирбиренко, В. Н. Орлов, Н. С. Лунгул, Государственный университет интеллектуальных технологий и связи. Концептуальные положения формирования стратегического управления экономической устойчивостью телекоммуникационного предприятия.

Аннотация. Цель статьи – обоснование концептуальных положений формирования стратегического управления экономической устойчивостью телекоммуникационного предприятия. **Методика исследования:** индукции и дедукции, сравнения, систематизации и обобщения, анализа и синтеза, стратегического анализа. **Результаты.** Предложено формирование стратегического управления экономической устойчивостью телекоммуникационного предприятия с позиций внутренней политики и внешней политики с посто-

янно действующим локальным механизмом контроля над уровнем экономической устойчивости. **Практическая значимость результатов исследования.** Использование на практике концептуальных положений позволит существенно повысить результативность стратегии обеспечения экономической устойчивости телекоммуникационного предприятия.

Ключевые слова: организационно-экономический механизм, экономическая устойчивость, стратегическое управление, телекоммуникационное предприятие, риски и неопределенность, пандемия COVID-19.

Svitlana Birbirenko, Vasyl Orlov, Nataliia Lunhul, State University of Intellectual Technologies and Communications. Conceptual principles of formation of strategic management of economic sustainability of telecommunication enterprise.

Annotation. The purpose of the article is to substantiate the conceptual foundations of the implementation of organizational and economic mechanism for the formation of strategic management of economic stability of the telecommunications enterprise, which operates in conditions of risk and uncertainty. **Research methodology.** To achieve this goal, the following research methods were used: induction and deduction, comparison, systematization and generalization, analysis and synthesis, strategic analysis. **Results.** It has been established that Ukrainian telecommunications companies operate in conditions of risk and uncertainty due to the spread of coronavirus infection COVID-19, which have a direct negative impact on the economic sustainability of operators. The author's formulation of the category "organizational and economic mechanism of strategic management of economic stability of a telecommunications enterprise" is given. It is assumed that the formation of this mechanism occurs in the process of three stages: design, implementation and reflection. The formation of strategic management of economic stability of the telecommunications enterprise from the standpoint of domestic policy (on the basis of implementing the mechanism of economic stability, formation and management of financial flows and management of external and internal influences) and foreign policy (on the basis of implementing the mechanism of foreign economic activity). It is proposed to consider a permanent mechanism of control over the level of economic stability, which will operate at both the level of foreign and domestic policy of the telecommunications company at all stages of its life cycle. Certain differences of the offered organizational and economic mechanism from existing in the field of strategic management of economic stability of the enterprise which operates in the conditions of risks and uncertainties are defined. **Practical significance of research results.** The use of conceptual principles in practice will increase the effectiveness of the strategy of ensuring the economic stability of the telecommunications company.

Keywords: organizational and economic mechanism, economic stability, strategic management, Telecommunications Company, risks and uncertainty, the COVID-19 pandemic.